

כתב „העולם הזה” מוזמן לבודפשט לראות את המיסמכים

של טרק, שיש לו צליל הונגרי מובהק. לחאי הבטיחה, כלאחר יד, להתעניין בעברו של האישי עם שוכו הביתה. המחקר של לחאי העלה, לדבריו, את העובדות הבאות:

- שאנדור טרק נולד ב-1914, עבר בחינת בגרות באוניברסיטה של בודפשט ב-1933. באוניברסיטה בלט כאיש אגודת טורו, שהיתה אנטישמית ולאומנית-קיצונית.
- לפי ארכיון האוניברסיטה, לא עבר מעולם בחינת אקדמאית, לא קיבל מעולם תואר דוקטור. הוא השתמש בתואר זה לראשונה ב-1944, כאשר נשבע אמונים למישטר הפאשיסטי של סאלאסי.
- ב-20 ביוני 1943 ביקש להתקבל כחבר במפלגת „צלב-החיצים” הנאצית.
- אחרי ההפיכה הפאשיסטית של 1944

ישראל לאדם שכיחן כקצין (בעל עיטור צבאי גבוה) בצבא הגרמני של תקופת היטלר?

לגבי טרק נתעוררה מיד בעיה אישית חמורה הרבה יותר. והיא היתה ברורה — או היתה צריכה להיות ברורה — מן הרגע ראשון, עוד לפני פירסום כל המסמכים ההונגריים.

התעלומה הגדולה היא: מדוע שלחו הגרמנים דוקא שניים אלה? האם היתה זאת רק טפשות גרמנית קלאסית, אי-היכולת הגרמנית הטיפוסית להבין לרוחם של עמים אחרים? האמנם אין בכל שרות-החוץ הגרמני שני דיפלומטים בעלי עבר אנטינאצי ברור ומוכח?

השבוץ הציג מאיר וילנר, איש רק"ח,

על הפרק:

שאנדור טרק

הועלה מדרגת מזכיר שני לדרגת מזכיר ראשון, למרות שהיה קיים או ביקוש רב לתפקידים עבור נאמני המישטר. הוא מילא תפקידים חשובים שונים למען השגריר ההונגארי החדש, שנשלח על-ידי סאלאסי לברלין. את המינוי לברלין קיבל אחרי ההפיכה.

● אחרי מפלת הרייך, לא חזר להונגריה, אלא התיישב בגרמניה המערבית. עם הקמת משרד-החוץ בבון, הציע לו את שרותו. הוא נתקבל שם מפאת עברו האנטי-קומוניסטי (קרי, במקרה זה: הפרו-נאצי) המובהק.

עובדות אלה מוכחות על-ידי שורה של מיסמכים, ובעיקר על-ידי בקשת-הקבלה שלו למפלגת „צלב-החיצים”. טרק הכחיש שהיה חבר במפלגה זו הכחשה זו היא תמונה כשלעצמה, כי לולא היה חבר במפלגה, לא היה זוכה לתפקיד דיפלומטי רם בימי סאלאסי.

על מהימנותם של מיסמכים אלה נטוש עתה החיכוך.

★ ★ ★

די בצד של חשד

משרד-החוץ הישראלי מצא את עצמו במצב עדין ביותר. גירושו של טרק מן הארץ היה יוצר משבר ביחסי ירושלים-בון. הוא גם היה מסכן את הישגיהם של משרד-החוץ בעמדה שיגרנית ופורמלית. טענתו:

● לא די בתצלומי המיסמכים, שנשלחו מבודפשט לישראל, כדי לעמוד על אמיתותם.

● אפשר לעמוד על מהימנות המיסמכים רק אם מומחה ישראלי יבדוק את המקור בירושלים או בבודפשט. אם יוזמן להונגריה, ייסע לשם מייד.

● אחרי קבלת דו"ח המומחה, תשקול הממשלה כיצד לנהוג.

והי עמדה נכונה מבחינה פורמלית — אילו היה המדובר באישום פלילי רגיל נגד דיפלומט רגיל. אי-אפשר לגרש דיפלומט (על-ידי הכרתו, לפרסונה נון-גראטא — אישיות בלתי-רצויה) ללא בסיס עובדתי מוצק.

אך במקרה זה, גובל הדבר בהתחמקות. לגבי השתייכותו של אדם לאירגון פאשיסטי שעסק בהשמדת יהודים, די בצל של חשד. במקרה של טרק קיים יותר מצל של חשד. מיסמן זה או אחר לא יוסיף הרבה לי עובדות הידועות.

הפתרון הנכון היה לתבוע ממשרד-החוץ הגרמני, באורח תקיף וסודי, להעביר את טרק מייד לתפקיד אחר, מבלי שיהוויר לי ישראל. לכן היתה זאת חוצפה מצד בון להחזיר את טרק לישראל למרות הכל. היתה זאת סטירת-לחי לממשלת ישראל, אפילו

מנהיג הפאשיסטי ההונגארי, סאלאסי, ש עמד בראשי אירגון „צלב החיצים”. באותו זמן הגיע אייכמן בראש הקומנדו שלו לבודפשט, והחלה ההשמדה ההמונית. גירוש היהודים בוצע כולו על-ידי ההונגרים עצמם. בצדק טען אייכמן שהוא לא היה אלא „קצין-ההיסעים”. הוא נתן את ההנחיות, סיפק את קרונות-הרכבת.

באותו זמן כיהן טרק שאנדור כפקיד במשרד-החוץ ההונגארי. המישטר הפאשיסטי החדש ערך טיהור יסודי במנגנון השלטון של הורטי, ובמיוחד במשרד-החוץ. אך טרק לא טוהר ולא סולק. להיפך: הוא עלה בדרגה, נשלח על-ידי המישטר החדש ל תפקיד מרכזי ביותר: השגרירות ההונגרית בברלין.

הדבר לא היה אפשרי לולא היה טרק ידוע כפאשיסט מהימן — או אילו עשה אי-פעם מעשה קל שבקלים שסתר הנחה זו.

כל זה היה ידוע עוד עם בואו של טרק לישראל. הסכמת ישראל לקבלו היתה מלכתחילה כניעה מבישה ליסודות השליליים ביותר בבון.

★ ★ ★

דוקטור נשבע אמונים

לתוך מצב עדין זה הומטרו המיסמכים מהונגריים. הם לא היו צריכים להפתיע איש — כי הם רק השלימו את העובדות הידועות.

פרופסור ינו לחאי הוא היסטוריון הונגארי יהודי, שהתמחה מטעם השלטון הדיפלומטי בענייני העבר הפאשיסטי. הוא הרצה הקיץ בירושלים, כאורח רצוי, כאשר פנה אליו מכתב והסב את תשומת לבו לשמו

גירסה אחרת בעת הדיון בכנסת. טען הוא: גרמניה שלחה במיוחד שניים בעלי עבר כזה, כי רצתה ליצור תקדים עולמי. היא רצתה שישראל תבלע את הצפרדע. אחר כך יכלה לטעון באוזני כל ממשלה אחרת כי יולם, בהתעורר בעייה דומה: אם מדינת היהודים הסכימה לקבל קצין-לשעבר ונאצי לשעבר, הרי אלה כשרים גם בכל מדינה אחרת.

גירסה זו נראית סבירה למדי, לאור המאורעות שאירעו מאז.

★ ★ ★ האיש שהאזינה

אפשר היה לצפות לכך שהמדינות הקומוניסטיות ישיקעו כל מאמץ כדי לחשוף נקודות שחורות בעברם של השניים. כי ההכשר הניתן על-ידי ישראל לגרמניה המערבית היא לרועץ בעיניהן.

אם יש חומר אישי מרשיע על פאולט, הוא נמצא בגרמניה המזרחית. שם נשמרו רוב הארכיונים של הרייך השלישי. חומר כזה לא נתגלה בינתיים (או שהוא מוחזק ברור-בה, לעת מצוא).

אך לגבי טרק היתה העבודה קלה. למעשה לא היה כלל צורך בחומר כזה. כי העובדות מברורות בעד עצמן.

בקיץ 1944, עם התקרב הרייך השלישי למפלתו הצבאית הסופית, חוללו הנאצים הפיכה בהונגריה. היא היתה מכונת נגד המישטר הריאקציוני השמרני של האדמירל הורטי, ששימש עד אז כדיקטטור כבודפשט. הורטי היה אמנם בן-ביתם של הנאצים, אך הוא חלם על שבת-תנוק עם האמריקאים, והוא הגן במידה מסוימת על היהודים.

כתוצאה מן ההפיכה הועלה לשלטון ה-

טרק

ה חוצפה הגיעה לשיאה. ד"ר אלכסנדר סנדר (לשעבר: שאנדור) טרק חזר, כדבר מובן מאליה, מבון לתל-אביב, כדי להמשיך ולמלא את תפקידו.

שבביל ממשלת ישראל, שעמדה תחת אש צולבת מימין ומשמאל בפרשה זו, היתה זאת התגרות נוספת.

קל היה לטרק — או למשרד-החוץ הגרמני — לדחות את שיבת הדיפלומט המואב. הוא יכול היה להישאר בגרמניה „כדי למסור, אם יתבקש, פרטים נוספים לחוקרי משרד-החוץ הגרמני”. הוא יכול היה לציאת לחופשה משפחתית דחופה. אין מחסור בתירוצים דיפלומטיים.

אבל טרק התעקש לחזור — ולהעמיד את משרד-החוץ הירושלמי בפני בעיה ה מחמירה והולכת.

★ ★ ★

החטא הקדמון

שה היה לרחם על גולדה מאיר ועוזריה — כי הם עצמם אשמים ב מצב שנוצר.

החטא הקדמון של כל הפרשה נעוץ בעבר. כאשר ניהלה הממשלה משאומתן ארוך ומייגע עם הדי"ר בירנבך, שליח הקאנצלר הגרמני על כינון יחסים דיפלומטיים, דובר על דברים רבים. על כסף, למשל, ועל ניסוח ההודעה. אך על דבר אחד לא דובר: הצורך בבחירה קפדנית של הדיפלומטים משני הצדדים.

הגרמנים דיברו על „נורמליזציה” של היחסים. אך היחסים בין ישראל וגרמניה לא יהיו לעולם נורמליים לגמרי. לכן גם אי-אפשר לבחור דיפלומטים בדרך נורמלית, לפי ותק או דרגה.

חובת משרד-החוץ היתה לעמוד על כך כי לפחות במשך השנים הראשונות של היחסים ההודיים תהיה דרושה הסכמה מיוחדת, מוקדמת וחשאית, לבחירת הדיפלומטים של הצד השני.

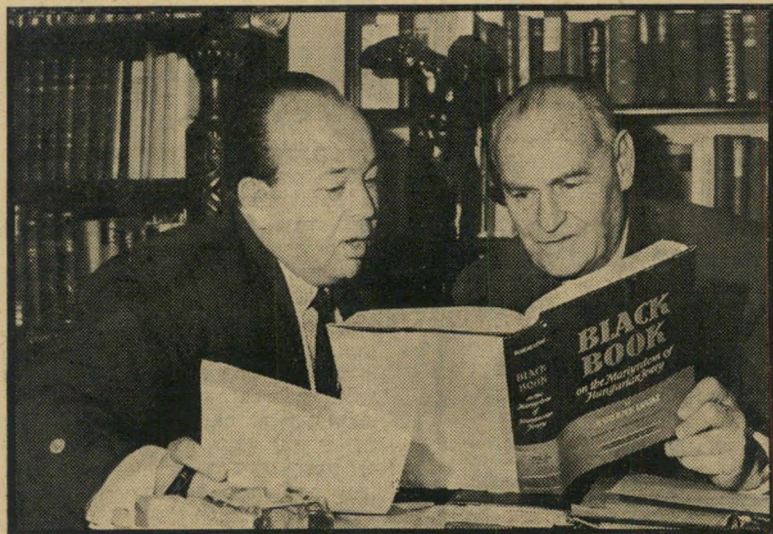
שום תנאי כזה לא הועמד — ומחדל זה גרם לפרשה.

★ ★ ★

תקדים: הנאצים כשרים

רמוניה מיהרה לנצל מצב זה עם שיגורם של טרק ודי"ר רולף פאולט לישראל.

לגבי פאולט לא נתעוררה עד כה בעייה אישית, אלא עקרונית: האם יש מקום ב-

פרופסור לוזאי (ימין, מחזיק בספרו) ועיתונאי גרמני

1933: ארגון סטודנטים אנטישמי